

Ντε Γκώλ, Ουκρανία και Ευρωπαϊκή Ασφάλεια

Του ΜΑΡΙΟΥ ΕΥΡΥΒΙΑΔΗ

Δεν είναι καθόλου τυχαίο ότι το μόνο άγαλμα σύγχρονου Ευρωπαίου ηγέτη που υπάρχει στη Μόσχα είναι αυτό του Γάλλου Προέδρου και Στρατηγού Σάρλ Ντε Γκώλ. Βρίσκεται στην πλατεία Κόσμος, εκεί όπου επί τσαρικής εποχής αναπτύχθηκε η Γαλλική κοινότητα. Το επιβλητικό οκτάμετρο άγαλμα του Γάλλου ηγέτη με στρατιωτική στολή επικάθεται μιας δεκάμετρης εξέδρας απο γρανίτη.

Τα εγκαίνια του μνημείου έγιναν στις 9 Μαΐου 2005, 60ην επέτειο της ήττας του χιτλερικού εθνικοσοσιαλισμού, παρουσία του Πρωθυπουργού Πούτιν και του Γάλλου Προέδρου Σιράκ. Ναι μεν η τελετή έγινε επι ημερών Πούτιν, αλλά η απόφαση για να τιμηθεί ο Ντε Γκώλ ελήφθη επι Σοβιετικής Ενώσεως το 1990, χρονολογία που σηματοδοτούσε εκατό χρόνια απο της γεννήσεώς του.

Οι Σοβιετικοί-Ρώσοι αποφάσισαν να τιμήσουν τον Ευρωπαίο ηγέτη για δύο λόγους. Ο πρώτος αφορούσε τον ηρωικό και ηγετικό του ρόλο κατά τον Β΄ΠΠ. Ο δεύτερος, και μακροπρόθεσμα πίο σημαντικός αλλά και απόλυτα επίκαιρος σήμερα με αφορμή την ουκρανική κρίση, αφορούσε τόσο το όραμά του όσο και την πολιτική Ντε Γκώλ για μία Ευρώπη “από τον Ατλαντικό μέχρι τα Ουράλια”. Για την οικοδόμηση δηλαδή ενός συστήματος ειρήνης και ασφάλειας, το οποίο θα συμπεριελάμβανε και δεν θα απέκλειε την Σοβιετική Ένωση-Ρωσία. Εδώ πρέπει να υπογραμμισθεί ότι ο Ντε Γκώλ, θιασώτης του εθνικού κράτους, πίστευε ότι οι ιδεολογίες έρχονται και παρέρχονται, όχι όμως η ιδεολογία που έχει ως επίκεντρο το εθνικό κράτος- η ιδεολογία του εθνισμού. Και για τον λόγο αυτόν, το σημείο αναφοράς και ανάλυσής του ήταν η διαχρονική Ρωσία των Ρώσων και όχι αυτή του κομμουνισμού και των Σοβιετικών.

Ο Ντε Γκώλ υπήρξε συντηρητικός (δεξιός), υπήρξε αποικιοκράτης, ιμπεριαλιστής και βέβαια αντικομμουνιστής. Μάλιστα για τον αντικομμουνισμό του τιμήθηκε και από τους... Πολωνούς. Υπάρχει και στη Βαρσοβία άγαλμα του Ντε Γκώλ που τον τιμά για τη συμμετοχή και τον ηρωισμό που επέδειξε κατά τον Πολωνό-Σοβιετικό πόλεμο 1919-1920 με το Γαλλικό Εκστρατευτικό Σώμα.

Το όραμα του Γάλλου ηγέτη για μια Ευρώπη από τον Ατλαντικό μέχρι τα Ουράλια (1962) εδράζετο τόσο στην πεποίθησή του ότι η Ρωσία ήταν ευρωπαϊκό κράτος, όσο και στον στέρεο ρεαλισμό, ότι χωρίς την ισότιμη και ενεργό συμμετοχή της Ρωσίας δεν μπορούσε να οικοδομηθεί αποτελεσματικό σύστημα ασφάλειας στην Ευρώπη. Κατά τον Ντε Γκώλ, ο αποκλεισμός της Μόσχας από τα ευρωπαϊκά δρώμενα και η δαιμονοποίηση των (Σοβιετικών) Ρώσων, δεν εξυπηρετούσε κανένα ευρωπαϊκό συμφέρον.

Ο “Γκωλισμός” αναπτύχθηκε σε δύο φάσεις. Στην πρώιμή του μορφή ο Γάλλος ηγέτης αποπειράθηκε να αναπτύξει άξονα με τη Δυτική Γερμανία του Αντενάουερ που κορυφώθηκε με την Φρανκο-Γερμανική Συνθήκη του 1963. Η προσπάθεια αποσκοπούσε στη δημιουργία μιας αυτόνομης Ευρώπης και ταυτόχρονα γέφυρας μεταξύ των δύο υπερδυνάμεων. Η Συνθήκη αυτή εξόργισε τους Αμερικανούς, την ισχυρότερη στρατιωτική δύναμη στη Δυτική Ευρώπη, που πειθανάγκασαν τον Αντενάουερ να την καταστήσει ανενεργό.

Η έλλειψη βούλησης από τους Δυτικογερμανούς και ο αποδεδειγμένος ρόλος των Βρετανών ως Δούρειου Ίππου των Αμερικανών, ωδήγησαν στη δεύτερη και πιο ώριμη φάση του “Γκωλισμού”. Αυτή ήταν η αυτονόμηση της ίδιας της Γαλλίας με εργαλείο τα πυρηνικά της όπλα, το “άνοιγμα” προς τη Μόσχα μέσω μιας διμερούς ύφεσης και η αποχώρηση της Γαλλίας από την στρατιωτική δομή του ΝΑΤΟ, όχι όμως από το ΝΑΤΟ ως οργανισμό. “Γκωλισμός” σήμαινε πλέον αυτονόμηση μέσα στη Δύση και προσέγγιση (detente) με τη Μόσχα. Αποκορύφωση της πολιτικής αυτής υπήρξε η επίσκεψή του στη Μόσχα το 1966 και άλλες επίσκεψεις του στο ανατολικό στρατόπεδο το επόμενο έτος με στόχο την εκτόνωση του ψυχροπολεμικού κλίματος που κυριαρχούσε.

Όπως είναι γνωστό η διακυβέρνηση Νίξον θα ακολουθήσει τη δική της πολιτική ύφεσης με τη Σοβιετική Ένωση που θα κλιμακωθεί με την πανηγυρική επίσκεψη του αμερικανού Προέδρου στη Μόσχα του Μπρέζνιεφ το 1972 και την υπογραφή σημαντικών συμφωνιών επ’ ωφελεία της διεθνούς ειρήνης και ασφάλειας.

Το επόμενο βήμα για μια ουσιαστική προσέγγιση Ανατολής και Δύσης, που άρχισε ως σοβιετική πρωτοβουλία, κατέληξε στη πανηγυρική Διάσκεψη για την Ασφάλεια και Συνεργασία στην Ευρώπη (ΔΑΣΕ) στο Έλσινκι το 1975, με συμμετοχή 35 κρατών. Μόνον που δύο από αυτά ήταν οι ΗΠΑ και ο Καναδάς, γεγονός που θα έχει πολιτικές συνέπειες αργότερα. Στο μεσοδιάστημα και παράλληλα, η Δυτική Γερμανία του σοσιαλιστή Κανγκελλάριου Μπίλυ Μπράντ, θα λάβει “τοπική” πρωτοβουλία “ανοίγματος” προς την Ανατολική Γερμανία, γνωστή ως Ost-politik, η οποία θα καταλήξει στην αλληλοαναγνώριση των δύο Γερμανιών και την ένταξή τους στον ΟΗΕ (1973). Απώτερος και όχι ανομολόγητος λόγος πίσω από την πολιτική Μπράντ υπήρξε ο εθνικός στόχος της ενοποίησης της Γερμανίας με την απαραίτητη συναίνεση της Μόσχας.

Μετά την κατάρρευση του Τείχους το 1989 ακολούθησε στο Παρίσι και ως αναγνώριση του ρόλου της Γαλλίας, το πανευρωπαϊκό Συνέδριο των Παρισίων, συνέχεια του Έλσινκι και η μετεξέλιξη της ΔΑΣΕ σε ΟΑΣΕ, δηλαδή σε Οργανισμό ο οποίος υποτίθεται, μέσω της Χάρτας των Παρισίων, θα προχωρούσε στην οικοδόμηση μιας ευρωπαϊκής αρχιτεκτονικής ασφάλειας με την συμμετοχή της Ρωσίας. Κάτι τέτοιο βέβαια προϋπέθετε αν όχι τη διάλυση του ψυχροπολεμικού NATO, τουλάχιστον την μετεξέλιξή του σε κάτι διαφορετικό. Αντ' αυτού, είχαμε, όπως είναι γνωστό, την συνεχή διεύρυνση του NATO προς ανατολάς κατά παράβαση συμφωνηθέντων για την ενοποίηση της Γερμανίας, είχαμε τους νατοϊκούς βομβαρδισμούς της Σερβίας, το Κόσοβο όπως και την πρώτη ουκρανική κρίση το 2004 με τη λεγόμενη "Πορτοκαλί" επανάσταση. Ακολούθησε αυτή της Γεωργίας. Ο ΟΑΣΕ περιθωριοποιήθηκε και μάλιστα καταγγέλθηκε από τη Ρωσία ως αντιρωσικός μηχανισμός, όπως βέβαια και το NATO.

Η απόλυτη ιστορική ειρωνεία είναι ότι επί πρωθυπουργίας Σαρκοζί ο "Γκωλισμός" εγκαταλείφθηκε σε τέτοιο βαθμό, που η Γαλλία του Σαρκοζί επέστρεψε στη στρατιωτική δομή του NATO, ενώ την σκυτάλη για μια στρατηγική που δεν θα απέκλειε τη Ρωσία από τα ευρωπαϊκά δρώμενα ανέλαβε η Γερμανία της Μέρκελ. Είναι η Μέρκελ που ουσιαστικά φρέναρε τους αμερικανούς, ειδικά μετά το φιάσκο της Γεωργίας το 2008, από του να δρομολογήσουν ένταξη της Ουκρανίας στο NATO. Μιά τέτοια εξέλιξη θα μας έφερνε σε μια αντίστοιχη με τη σημερινή κρίση στην Ουκρανία ή σε μια ακόμη χειρότερη, αφού θα ενέπλεκε άμεσα την Αμερική σε μια νεκραναστημένη ψυχροπολεμική κρίση, πολλά χρόνια μετά τον τερματισμό του Ψυχρού Πολέμου.

Επειδή η διακύβευση στη σημερινή κρίση στην Ουκρανία αφορά ουσιαστικά στην ειρήνη και σταθερότητα στην Ευρώπη, εκτιμώ ότι η κρίση θα εκτονωθεί μέσω αμοιβαίων συμβιβασμών. Βάσει τουλάχιστον της λογικής, είναι αδιανόητη μια κλιμάκωση πέραν της υφιστάμενης. Ένα όμως μπορεί να λεχθεί με σιγουριά. Ο όποιος "συμβιβασμός" θα είναι μια προσωρινή ανακωχή με μελλοντικές κρίσεις, οι οποίες επαναλαμβανόμενες, νομοτελειακά θα καταλήξουν σε αναβίωση του Ψυχρού Πολέμου με ό,τι αυτό συνεπάγεται. Η μόνη θεραπεία του χρονίζοντος ζητήματος της ευρωπαϊκής ασφάλειας είναι η "Γκωλική". Είναι η συμμετοχή και όχι ο αποκλεισμός της Ρωσίας στην αρχιτεκτονική ασφάλειας της Ευρώπης. Μπορεί η Ρωσία σαν "μαμπούλας" να εξυπηρετεί κάποια υπερατλαντικά και ευρωπαϊκά συμφέροντα, πλὴν όμως όσοι πιστεύουν ότι μπορούν να κυττάζουν συνεχώς μέσα στην άβυσσο θα πρέπει να γνωρίζουν, ότι η άβυσσος τους κυττάζει πίσω (Νίτσε).